

meg a tarisznyaként csüngő emlőket, amelyeket a fogyatékos képzelet idétlen keze rajzolt oda, de csak bámult, és nem tudott megszólalni. Végül Nicoleta leültette az egyik padocsára szemben magával, és a mellettük sorakozó kosárcákra mutatott, a pergelt és sózott tökmagra s a napraforgómagra, s megint csak suttogva mondta, érzékenyülten s izgatottan:

– Akkor kezdjük!... Lássuk, melyikünknek pörög gyorsabban a nyelve s ad le hamarabb egy sorozatot!...

Hamudius ravaszabb volt, s mindjárt a napraforgómagot választotta, mert ezzel szaporában tudott bánni, s egy pillanat alatt öt-hat pár nedves héjat röppentett az asszony arcába, amelyek oda is tapadtak. Nicoleta halkán nevetett, nem számított efféle játékra, s jókedvűen hamar visszalődözött a támadóra. Nemsokára egymást követő apró pattogások hallatszottak az öltözőfülkében, mint piciny puskák lövései, az *Elvtárs* bal szeme leragadt néhány tökmaghéjtól, de ő is egy hím papagáj buzgalomával ropogtatt és köpködött, míg a kacagástól már szédültek és egymásnak dőltek, úgy, hogy abba kellett hagyni a játékot.

– Ezt hamarosan megismétljük, de nem szabad tudni senkinek róla! – mondta, amikor kijöttek a kabinból, és boldog hevüléssel fogta meg Hamudius kezét. – Most azonban, mielőtt ágyba bújnánk, megtekintesz az én vetítoszobámban egy kis étvágygerjesztő filmet!...

Es anélkül, hogy érdekelné a férfi válasza, húzta maga után az *Elvtársat*. Az államelnöke, a Központi Bizottság főtitkára, a fegyveres erők főparancsnoka és az agrárforradalom kétszeres hőse engedelmesen és kiszolgáltatottan kacsázott mögötte...

Lázár René Sándor*

PESTI PAPÍRSZELETECSKE

Józsefváros... Terézváros!
Vénül a lét: nehéz, káros.
Már nem volnék holmi huszon'...
Meghajolni sincsen derék...
Zötyögök az omnibuszon –
Zötyög bennem minden kerék!
Ám nem halad, de csak forog...
Régen mást, egyebet perlék...

* Lázár René Sándor 1859-ben született Kolozsvárott. Latin és francia szakos tanár volt, kiváló romanista hírében állott, de hosszabb ideig hivatalnokként is működött. 1890-től Marosvásárhelyen élt, ott hunyt el 1927-ben. Töredékes önéletrajza harminchat verse még 1992 augusztusában került elő. A felfedezést követő filológiai kutatómunka, illetve életrajzi nyomozás eredményeképpen további hatvanhárom költeményre, jó néhány levélre és elegendő följegyzésre bukkantunk a költő élettársának, Vajdaréthy Júliának mindaddig lappangó hagyatékában. (Dr. Vajdaréthy Rabán szíves hozzájárulásával közléteszi: Kovács András Ferenc.)

Ó, mormogó redaktorok –
Tojnak rám verebek, gerlék!
Ferenczváros... Terézváros!
Verset írni nehéz, káros...

Budapest, 1904 júniusában

CZETLI DEZSŐNEK

*Mes poèmes sont seulement des jeux
Pour les vieux Dieux... Dezső!
Pegazusom nem repdeső –
Csak konflisló, kedves Dezső!
Hellén ájert nem verdes ő...
Szegény Lázár, majdnem Rezső
Volnék: költő, bajt kereső...
Hát te se légy gyerek, Dezső!
A poézis kerek megsző –
Vagyunk versbe temetkezső...*

*

Ne tamáskodj, ne dezsőzzél
Ez irányban, Désiré! –
Lerönczhetsz, ha e sanzon
Fura módon *déguisé* –
De a dalhoz csupa szó kell,
Csupasz érzés meg... Izé...

Budapest, 1904 júniusában

EGY DEMAGÓGRA

*„Most helyzetünk valóban istenáldás:
Ének se kell, csupán hangos kiáltás.
Ki a hazáról mond nagyot, sokat:
Csak rajta! nem hiába kúrjogat.
De bár a hont szeretjük egyaránt:
Van a modorban néha, ami bánt:
Mert jóllehet az érzés egyre megy:
A költő s a... cipész-inas, nem egy.”*

(Arany János:

VOJTINA ARS POÉTIKÁJA)

Nála „szűkebb pátriárka”
Lón a „szűkebb pátria” –
Így idézget kútfejéből
Hón a népi párt fia...

Bérmagyarként vérmagyarkod:
Gyérbeszédű, bárha bölcs...
Ám dicsőségbűl ha kortyant –
Rázza gyászos árva görcs...

Cirkalmas bú, bajviharzás,
Szélszeszély meg szóbeszély
Lesz a Nemzet – büszke száján
Messzehabzó sorsveszély!

Gőgöl... Gógot és Magógot
Egybehabrál, összevét...
Köz-személy ő több közügyben,
Hol tenyész a köz-szemét!

Isten óvd a bős középszert!
Mennyi bamba hírlharang!...
Boldogítsd a hars butákat,
Mert övék a birka-rang!...

Nyelvök által megmaradni –
Korparancs ez... Égető!
Forgass köpenyt, főkolompos!
Búgass, élen bégető!

Fennhézás a balgatagság –
Múlhatatlan, mert örök!
Hordóbüvölők, művészek
Honfimérge felpörög...

Szikla porlik... Díszmagyarság!
Kis könyöklők... Sürgönyök!
Lám, a Szócső légbe' bődül:
Hitre lelkesül, nyökög...

Önmagából szobrot állít,
S bár a gusztust megszegi...
Incitálja már Horácztot:
Monumentum exegi!

Maros-Vásárhelyt, 1924 májusában

Alexandru Zub

TOCQUEVILLE: EGY EVOLUCIONISTA TÖRTÉNELEMOLVASAT

Bozó Katalin fordítása

Ami ezen a nyugtalansággal és meglepetésekkel teli századvégen Tocqueville életművében szembeszökő, nem más, mint nyilvánvaló időszerűsége, az, hogy korunk minden áramlatához, minden vitájához nehézség nélkül köthető.¹ Az érdeklődés, melyet kelt, túlnő a szakemberek szűk körén, és a lehető legkülönbözőbb reflexiókra ösztönöz. Mivel magyarázhatjuk hát alábbi kísérletünket a tocqueville-i mű evolucionista dimenziójának felvázolására?

Le kell szögeznünk, hogy nem ez az első próbálkozás az életmű fő vonalainak behatárolására. Könyvtárnyi anyag bizonyítja a történész Tocqueville gondolatai, témaköre, módszertana, vagyis egész történelmi látóköre iránti érdeklődést. Mégsem tartjuk haszon nélkül valónak az *evolúció* gondolatának vizsgálatát, mert az e csodálatosan gazdag mű egyik kulcsa lehet.

És még egy megjegyzés előjáróban: ami a fejlődés gondolatát illeti, Tocqueville kora nem kevés hasonlóságot mutat a miénkkel. Fél évszázaddal a francia forradalom után Tocqueville megpróbált átfogó magyarázatot nyújtani a jelenségre. Közel fél évszázadnyi, véget nem érő *forradalomként* felfogott kommunista diktatúra után magunknak is újra kell gondolnunk a forradalom kérdéseit. Tocqueville-hoz hasonlóan fel kell tennünk a kérdést: sikerülhet-e bárhol a világon egy rosszkor jött forradalom?

Ismerjük Tocqueville nemleges válaszát. Egy sor, számára nyilvánvalóan összekapcsolódó forradalom vizsgálata nyomán jutott e következtetésre.² Éspedig azért, mert, ahogy azt Max Weber is kimutatja, az új rendszer óhatatlanul szembe találja magát a bürokratikus struktúrák mozdulatlanságával, a változásokkal szembeni rendszerint igen jelentős ellenállással. Ezért van, hogy a francia forradalmat újra- és újrameg-